

the main routine and activity of these people – waiting for a bus, a train, to cross the border or to meet with their family members.

The last session was centred on the topic of nationalism, Euroscepticism and xenophobia. Cvete Koneska (St Antony's College, University of Oxford) analysed the ways in which the European Union tries to enforce its interests. Apart from providing a detailed account of the policies of the EU, she highlighted that the enlargement process cannot solve all the problems in the Western Balkans, namely the issues which surround refugee policy. Srđan Jovanović (Department of Communication and Media SOL, Lund University) grasped the presence of xenophobia and hidden nationalism in public discourse in Serbia, bringing to the listeners' attention that these are largely connected to the interests of the political elite in the country. An interesting „game” of the current president of Serbia can be observed: in some cases he and his party allow xenophobic and nationalistic speech, but in other occasions they restrict it. The final presenter of the conference was Marta Stojić Mitrović (Institute of Ethnography, SASA), who's findings resonated well with Jovanović's remarks. From her viewpoint Serbian migration policy took a turn towards security policy which entails the normalization of xenophobia. „Reading” the public life in Serbia shows that the political elite idealizes its own role, while it puts the blame on forced migrants if problems occur.

In conclusion, it is obvious that the conference was focused on the most important problematics of European refugee policy. One can only hope that this kind of professional knowledge will have more voice in the media.

Péter Vataščin

Седамдесет година рада Етнографског института САНУ – хроника прославе

У 2017. години, Етнографски институт САНУ је обележио 70 година рада и постојања. Поводом прославе јубилеја, током читаве године организовани су различити пригодни садржаји који су за циљ имали да, како академској, тако и најширој јавности, представе и приближе делатност Института, теме којима се истраживачи који су на њему запослени баве и резултате њихових истраживања. Ова безмало целогодишња манифестација отпочела је циклусом предавања под називом *Шта етнологија и антропологија могу да нам кажу о нама самима? Ритуал и свакодневица. Између религије и секуларности*, који је реализован у сарадњи са Центром за предавачку делатност Задужбине Илије М. Коларца. Предавања су се одржавала у малој сали Коларчеве задужбине, сваке среде у 18 часова, у периоду од 17.5. до 14.6.2017. године. У оквиру овог циклуса, предавања су одржали: проф. др Љиљана Гавриловић – *Истраживање измишљених светова: реалност и фантазија*, др Иван Ђорђевић – *Антрополог међу навијачима. Да ли је могућа антропологија фудбала?*, др Александра Павићевић – *Сахрана или кремација? Да ли нам треба образовање за смрт?*, др Мирослава Лукић Крстановић – *Метаморфозе спектакла – друштвени простор и драма* и др Милеса Стефановић Бановић – *Гаврил Стефановић Венцловић између две епохе*. Овај циклус предавања је заинтересованој јавности представио ширину опсега истраживачких интересовања сарадника и сарадница Етнографског института

САНУ – од историјских и тема из традицијске културе, до савремених друштвених феномена и популарне културе.

Следећи догађај у склопу прославе јубилеја била је међународна научна конференција *Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије*. Конференцију је Етнографски институт САНУ организовао у сарадњи са Музејем на отвореном „Старо село“ Сирогојно, уз финансијску подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја и спонзора, а скуп је одржан у Сирогојну, у периоду од 8. до 10. септембра 2017. године.

Међународна конференција је, у присуству руководиоца Етнографског института САНУ и Музеја на отвореном „Старо село“ у Сирогојну, представника САНУ и Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и локалне заједнице, свечано отворена изложбом цртежа др Петрије Јовичић, научне сараднице Етнографског института САНУ, поставком научних издања Етнографског института САНУ, ауторке Биљане Миленковић Вуковић, библиотекаресаветнице Етнографског института САНУ, и приказивањем кратког филма, састављеног од фотографија са ранијих скупова у организацији Института, чији је аутор колега Јоже Рехбергер Огрин из Словеније.

Једна од средишњих тема скупа била је поглед „уназад“ на историју и динамику развоја етнологије и антропологије, односно на период током кога је дескриптивна наука о народу постала научна дисциплина која пружа темељне аналитичке и критичке увиде у свеукупност културе, при чему је констатовано да је српска етнологија извршила значајан утицај на научна струјања у сродним дисциплинама у земљама Југоисточне и Средње Европе. Поглед „унапред“ био је фокусиран на питања теорије, методологије и интердисциплинарних перспектива етнологије и антропологије. Многи горући проблеми садашње Европе – попут демографских (економских и миграторних) кретања и њихових последица, растућих напетости на релацији интеграција и дезинтеграција на националном и наднационалном нивоу, као и други, проистекли из наглог судара „традиционалних“ и „модерних“, као и „наших“ и „туђих“ модела понашања, изражавања и перципирања себе и окружења – нашли су се у фокусу интересовања 53 аутора из 11 земаља. Изложени радови представили су најновије доприносе на тему фундаменталних истраживачких питања, као и актуелне резултате проучавања идентитета, ритуалног живота, савремене културе и наслеђа, те етномузеологије. Сумирана су многа знања, искуства и изнети су предлози на теме које обједињују некадашња и актуелна теоријско-методолошка и истраживачка усмерења у етнологији и антропологији, са нарочитим интересовањем за подручје Југоисточне Европе, али и шире.

Но, поред разматрања важних теоријско-методолошких питања, друштвених кретања и импликација које она имају за етнологију и антропологију, сарадници Етнографског института САНУ показали су и спортски дух – на паузи између сесија другог дана конференције одиграли су пријатељску кошаркашку утакмицу, обучени у дресове са именима великана светске етнологије, попут Клода Леви-Строса, Мери Даглас, Клифорда Герца и других.

Скуп *Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије* пружио је, како домаћим ауторима, тако и истраживачима из окружења и земаља са ширег источноевропског простора јединствен оквир за сумирање сопствених увида и

промишљања у вези са прошлошћу, садашњошћу и будућношћу етнологије, антропологије и њима сродних дисциплина, и то како из локалне, националне и регионалне, тако и из шире, глобалне перспективе. Теме и проблеми који су нашли место на међународној конференцији, која је у две паралелне сесије одржана у оквиру музејског комплекса у Сирогојну, у директној су вези са кључним етнолошким и антрополошким темама које се тичу разнородних елемената културног наслеђа, проблема идентитета, другости, идентитетских стратегија, као и унутрашње напетости савременог човека унутар све комплексније, дифузније, непрегледније, структурно нестабилније и технолошки убрзаније културне стварности у којој живи.

Следећа у низу манифестација у оквиру прославе 70 година постојања Етнографског института САНУ био је Округли сто под називом *Уметничке праксе и градска шеталишта. Кнез Михаилова vs. шеталиште Дионисија Ареопагита у Атини*, одржан 6. октобра у просторијама Института. Округли сто је реализован у сарадњи са Лабораторијом за фолклор и социјалну антропологију Одељења за историју и етнологију, Демокритовог Универзитета Тракије (Република Грчка) и за циљ је имао представљање међународног научног пројекта ове две институције „Уметничке праксе и градска шеталишта (пешачке зоне). Компаративна етнолошка и антрополошка студија београдске Кнез Михаилове улице и атинског шеталишта Дионисија Ареопагита“. Овај значајни међународни пројекат осмислила је др Гордана Благојевић, виша научна сарадница Етнографског института САНУ, а његов циљ је истраживање уметничке продукције и понуде у градским пешачким зонама, а у фокусу пројекта су наративи и животне приче уличних уметника у Београду и Атини. У слављеничком духу, скуп је започео свечаном доделом плакете Етнографског института САНУ професору др Манолису Варвунису за посебан допринос у области фолклорних истраживања Балкана. Др Манолис Варвунис је, као уздарје, доделио плакету Одељења за историју и етнологију Демокритовог Универзитета Тракије Етнографском институту САНУ, поводом седамдесетогодишњег јубилеја, као и др Гордани Благојевић, као руководитељки међународног билатералног пројекта, те др Јоргосу Кузасу због успостављања успешне научне сарадње.

Након тога, уследила су саопштења учесника скупа. Гости из Грчке су излагали у првој сесији: проф. др Манолис Ф. Варвунис (Демокритов Универзитет Тракије) – *Фолклористика грчких улица*, доц. др Георгиос Кузас (Пелопонески Универзитет) – *Улични музичари, уметничке праксе и стратегије преживљавања: етнографски пример (улица Дионисија Ареопагита, Атина)*, и проф. др Надја Маха - Бизуми (Демокритов Универзитет Тракије) – *Уличне занатлије: друштвена и економска димензија њиховог рада*. У другој сесији су излагале сараднице Етнографског института САНУ: др Петрија Јовичић – *Улични ликовни артефакти у функцији промоције културног наслеђа*, МА Нина Аксић – *Музичка слика Кнез Михаилове улице као део београдског идентитета*. Музичка разноликост као београдски бренд, др Милеса Стефановић Бановић – *Од религијског симбола до сувенира: понуда у зони Кнез Михаилове улице*, и др Гордана Благојевић – *Просторна мобилност ликовних уметника и локални идентитет(и): од Кнез Михаилове до Егеја и vice versa*.

Ова научна манифестација је, поред обележавања 70 година рада Етнографског института САНУ и промоције међународног пројекта, била и

својеврстан поклон граду Београду, поводом јубиларних 30 година Кнез Михаилове улице као пешачке зоне.

Наредне две манифестације у оквиру прославе јубилеја тичале су се промовисања штампаних издања Етнографског института САНУ:

У Градској библиотеци у Новом Саду је 10. октобра 2017. године одржано *Представљање новије издавачке делатности Етнографског института САНУ*. Том приликом су говорили др Младена Прелић, виша научна сарадница ЕИ САНУ, Богдан Шекарић, виши кустос Музеја Војводине, Биљана Миленковић Вуковић, библиотекарка саветница ЕИ САНУ и др Милеса Стефановић Бановић, научна сарадница ЕИ САНУ.

Потом је у оквиру 62. Сајма књига у Београду, а поводом прославе 70 година постојања, у среду, 25. октобра у 17:30 часова, на штанду Центра за промоцију науке, Етнографски институт САНУ представио своја издања. О издањима су говориле Биљана Миленковић Вуковић, др Младена Прелић и др Ивана Башић, а госте је поздравила и директорка Етнографског института САНУ проф. др Драгана Радојичић.

Следећа у низу манифестација које је Етнографски институт САНУ организовао поводом прославе 70 година постојања јесте изложба „Сећање на сећања“, одржана у Гајерији науке и технике САНУ, у периоду од 8. до 30. новембра 2017. године. Аутори изложбе су били проф. др Љиљана Гавриловић, др Бојана Богдановић, МА Милан Томашевић и МА Милош Рашић. Тема изложбе, чији је визуелни идентитет уобличио др Петрија Јовичић, била су теренска истраживања у домаћој етнологији и антропологији у прошлости и данас. Изложба је замишљена као промоција научних истраживања у области етнологије и антропологије, као осврт на историју теренских истраживања, али и на њихов значај за савремене етнолошке и антрополошке теме, а са циљем да најширој публици приближи етнографски теренски рад, што је основни метод прикупљања грађе у етнолошким и антрополошким истраживањима.

Изложбу „Сећање на сећања“ је 8. новембра у 18 часова свечано отворила др Данка Лајић Михајловић, виша научна сарадница Музиколошког института САНУ, а присутнима су се обратили и академик Зоран Петровић, управник галерије и проф. др Љиљана Гавриловић.

Изложба је, условљена карактеристикама изложбеног простора Галерије науке и технике, концептуално била подељена у две целине. Ауторски тим се определио да у уводном делу прве изложбене целине да концизан али целовит осврт на процес оснивања Етнографског института САНУ као централне научноистраживачке институције са задатком „да организује систематско и планско проучавање насеља и порекла становништва, народног живота и обичаја, као и фолклора у нашој земљи и наших народа ван Југославије“. У том погледу, овај део изложбе пружио је преглед теренских истраживања која су реализована од краја 40-их годна XX века до данас, пратећи притом парадигматске промене у дисциплини, као и трансформације *самог терена* и онога што се под њиме подразумева, кроз време.

У другој (интерактивној) изложбеној целини приказан је део богате документарне грађе настале током вишедеценијског рекогносцирања терена у

организацији Етнографског института САНУ. Изложено је преко четири стотине фотографија из фондова Етнографског института САНУ и Етнографског музеја у Београду, а видео и аудио записе, настале током теренских истраживања у различитим просторним и временским референтним оквирима, пратили су и (визуелно) допуњавали тродимензионални предмети у виду коришћене теренске опреме, аутентичних теренских бележака и званичних извештаја са терена. Резултати рада истраживача Етнографског института САНУ приказани су, поред наведеног, поставком серијских публикација, посебних издања као и других публикација научног карактера чији је издавач Етнографски институт САНУ.

Изложбу је пратио и каталог који чине ауторски радови др Младене Прелић „Етнографски институт САНУ: првих седамдесет година (1947-2017)“ и проф. др Љиљане Гавриловић „О политикама, теренском раду, сећањима и етнографијама. Етнографски дневник: шта то беше?“.

У оквиру изложбе био је организован и циклус предавања о теренским истраживањима у етнологији и антропологији. Предавања су се одржавала током трајања изложбе, уторком и четвртком у изложбеном простору Галерије науке и технике САНУ. Поред сарадника Етнографског института САНУ, предавања су одржале и колеге из других домаћих и иностраних институција. У оквиру циклуса су одржана следећа предавања: др Иван Ђорђевић (ЕИ САНУ) – *Антропологија на фудбалском стадиону*, др Марина Симић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду) – *Етнографија српског постсоцијализма: теренски рад у урбаним срединама*, др Мирослава Лукић Крстановић (ЕИ САНУ) – *Јавни простори и јавни догађаји – антрополог у маси*, Frederick Schulze, PhD (Централноевропски универзитет, Будимпешта) – *Direct Action as Fieldwork in a Belgrade Heterotopia*, др Ана Банић (Институт за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду) – *Етнографија интернета*, и МА Соња Жакула (ЕИ САНУ) – *Теренски рад у зоолошком врту*. Предавања су била добро посећена, а свако у низу је пратила и жива дискусија предавача и публике.

Централни догађај у оквиру прославе 70 година рада Етнографског института САНУ била је промоција заједничког издања ЈП Службени гласник и Етнографског института САНУ – књиге *Етнологија и антропологија*, која је изашла у оквиру едиције МАЛИ ЛЕКСИКОНИ СРПСКЕ КУЛТУРЕ. Ово издање – прво у планираној едицији – читалачкој публици представља 70 изабраних појмова из етнологије и антропологије. Писана научнопопуларним језиком, књига је намењена и стручној и лаичкој јавности, и представља пионирски подухват у домаћем издаваштву – у домаћој етнологији и антропологији до сада није било научнопопуларних лексикона ове врсте. Сама књига је резултат заједничког, тимског рада и прегалаштва сарадника Етнографског института САНУ, и чини јединствен допринос домаћој етнологији и антропологији, али и њеној популаризацији и представљању јавности. Како је на промоцији истакла и проф. др Љиљана Гавриловић, уредница издања – књига *Етнологија и антропологија* и ширина дијапазона појмова који су у њој представљени, послужиће да читалачкој публици и широј јавности покаже да се етнологи и антропологи не баве само традиционалном (материјалном) културом, већ и појавама и феноменима савременог друштва и културе.

Промоција издања је одржана у Свечаној сали САНУ 22. новембра 2017. године. Концизан али целовит осврт на оснивање Етнографског института САНУ

и развојни пут ове научноистраживачке институције током 70 година постојања дао је академик Димитрије Стефановић, председник Управног одбора Етнографског института САНУ. О критеријумима одабира 70 кључних појмова материјалне и духовне културе, стручном тиму, чији ауторски текстови чине садржај издања, као и сарадњи са Службеним гласником, која је резултирала овим импозантним издањем, говорила је директорка Етнографског института САНУ, проф. др Драгана Радојичић, док је о динамици реализације пројекта, изазовима са којима се током рада на *Етнологији и антропологији* сусретао ауторски тим, као и о значају пројекта који је по први пут на једном месту окупио цео истраживачки тим Етнографског института САНУ, говорила проф. др Љиљана Гавриловић, научна саветница Етнографског института САНУ и уредница тома. О значају издања за ширу читалачку јавност говорили су представници Службеног гласника, др Владимир Рогановић, уредник едиције и Петар Арбутина, члан уредништва, док се испред Министарства просвете, науке и технолошког развоја присутнима обратио помоћник министра за науку др Никола Танић, који је, том приликом, истакао да ресорно министарство препознаје ово издање као стратешки пројекат од изузетне важности за наше друштво и државу.

Промоцију издања пратио је и пригодан пропратни програм: наступ певачке групе „Дружнице“, коју чине сараднице Етнографског института САНУ, и читање једне одреднице из *Малог лексикона српске културе* на 7 светских језика, које је на симболичан начин указало на мултикултуралност која се налази у фокусу истраживања савремених етнолога и антрополога.

Следећа у низу манифестација којом је Етнографски институт САНУ обележио 70 година рада и постојања био је Округли сто поводом промоције извештаја *Дечији бракови у ромској популацији у Србији. Етнографско истраживање*, који је одржан у просторијама Института 7. децембра 2017. године у 12 часова. Овај извештај настао је као резултат етнографског истраживања спроведеног у ромским заједницама у Србији, реализованог у оквиру партнерства Ромског женског центра БИБИЈА, Етнографског института САНУ и Уницефа (UNICEF). Представљање извештаја је за циљ имало да академску и ширу јавност упозна са богатом грађом добијеном разговорима са припадницима ромских заједница, као и са препорукама за рад на превенцији праксе дечијих бракова у ромској популацији у Србији. Том приликом присутнима су се обратили Мишел Сен Лот (Michael Saint-Lot), директор Уницефа у Србији, проф. др Љиљана Гавриловић, научна саветница Етнографског института САНУ, Славица Васић, директорка Ромског женског центра БИБИЈА и др Иван Ђорђевић, научни сарадник Етнографског института САНУ, који је представио публикацију. Након тога, уследила је дискусија присутних и коктел.

Завршна манифестација поводом обележавања 70 година рада Етнографског института САНУ биће приређена 18. децембра 2017. године у Свечаној сали САНУ. Планирано је да Свечану академију поводом 70 година оснивања Института отвори академик Владимир Костић, председник САНУ. Испред Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као ресорног министарства у оквиру кога Етнографски институт САНУ реализује пројекте, присутнима ће се обратити др Владимир Поповић, државни секретар за науку. Овом приликом, биће уручене и награде Етнографског института САНУ у две категорије: за резултате у етнолошким и антрополошким истраживањима реализованим у

двогодишњем периоду, и за укупну делатност и допринос етнологским и антрополошким истраживањима, њиховом организовању, извођењу и публикавању резултата, те доприносу у изградњи етнологских и антрополошких институција. Др Лада Стевановић, виша научна сарадница Етнографског института САНУ и председница Комисије за доделу награда ће, заједно са академиком Димитријем Стефановићем, овогодишњим добитницима уручити признања. Свечана академија ће бити и прилика да се Етнографски институт САНУ захвали спонзорима који су омогућили да активности организоване у јубиларној години буду што квалитетније реализоване. Том приликом ће проф. др Драгана Радојичић, директорка Етнографског института САНУ, и др Александра Павићевић, председница Научног већа Етнографског института САНУ, уручити захвалнице: Српској академији наука и уметности, Министарству просвете, науке и технолошког развоја, ЈП Службени Гласник, Р.Р.А. Public relations агенцији, Галерији науке и технике САНУ, Музеју на отвореном „Старо село“ у Сирогојну, Етнографском музеју у Београду, Академским издањима, Freeway shipper doo Beograd и Atlantic grupi – Soko Nada Štark AD.

Присутни ће и овом приликом моћи да чују традиционалне песме у интерпретацији певачке групе „Дружице“ коју чине сараднице Етнографског института САНУ.

Свеукупно, низ манифестација који је чинио прославу 70 година рада Етнографског института САНУ био је плод неуморног заједничког рада и прегалаштва организаторског тима и сарадница и сарадника Института. Садржаји који су понуђени стручној и широј јавности на научним скуповима, предавањима, изложби, као и објављивањем лексикона *Етнологија и антропологија*, послужили су – и убудуће ће служити – да дисциплину и рад Института представе у најбољем светлу и прикажу широки опсег феномена традиционалног и савременог друштва, који су предмет истраживања из области етнологије и антропологије данас. Етнографски институт САНУ показао је да је, и 70 година након оснивања, кључна научноистраживачка установа која се бави етнологским и антрополошким проучавањем друштва и културе у Србији.

Соња Жакула, Бојана Богдановић